

ભારતમાં પ્રજાસત્તાક દિવસની ઉજવણી માટે 26 જાન્યુઆરી જ કેમ પસંદ કરવામાં આવી?

આજે પ્રજાસત્તાક દિવસ

ભારતમાં 26 જાન્યુઆરીના રોજ પ્રજાસત્તાક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. વર્ષ 1950માં આજના દિવસે બંધારણ અમલમાં આવ્યું હતું. પણ શું તમને ક્યારેય એવો પ્રશ્ન થયો કે બંધારણના અમલ માટે 26 જાન્યુઆરીની તારીખ જ કેમ પસંદ કરવામાં આવી હતી? આ તારીખ ભારતને આઝાદી મળી તેના પહેલાથી ઘણું મહત્વ ધરાવે છે, ચાલો જાણીએ ભારત માટે ઇતિહાસની તવારીખમાં 26 જાન્યુઆરી કેમ આટલી મહત્વપૂર્ણ છે. ભારતમાં દર વર્ષે 26 જાન્યુઆરીના રોજ પ્રજાસત્તાક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. ઉપરાંત આ તારીખે ભારતમાં સંવિધાન પણ અમલમાં આવ્યું હતું. જો કે ભારતનું બંધારણ 26 નવેમ્બર, 1949ના રોજ બંધારણ સભા દ્વારા સત્તાવાર રીતે સ્વીકૃતિ માટે પસંદ કરાયેલી તારીખની પહેલા જ તૈયાર કરી લેવામાં આવ્યું હતું. તો પછી આપણે 26 જાન્યુઆરીએ પ્રજાસત્તાક દિવસ કેમ ઉજવીએ છીએ? આનો જવાબ ભારતીય સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના ઇતિહાસમાં સમાયેલો છે અને આ તારીખ વર્ષ 1930થી ઘણું મહત્વ ધરાવે છે.

વર્ષ 1930માં "પૂર્ણ સ્વરાજ"ની ઘોષણા

વર્ષ 1930માં 26 જાન્યુઆરી, 1930ના રોજ ઐતિહાસિક "પૂર્ણ સ્વરાજ"નો સત્તાવાર પ્રસ્તાવ પસાર કરવામાં આવ્યો અને આ આ સાથે જ ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામના અંતિમ તબક્કાની શરૂઆત થઈ હતી, જેનો એક માત્ર લક્ષ્ય હતો - 'બ્રિટિશ રાજથી ભારતની સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા.' ચૌરી ચૌરા કાંડ પછી ફેબ્રુઆરી 1922માં અસહકાર આંદોલનનો અનોખા અંત આવ્યો. તે સમયે મહાત્મા ગાંધીને લાગ્યું કે દેશ તેમની વિરોધ કરવાની અહિંસક રીત માટે "હજી તૈયાર નથી". આમ વર્ષ 1920ના દાયકામાં અસહકાર આંદોલન અને રોલેટ એક્ટ વિરોધી સત્યાગ્રહ દરમિયાન જોવા મળેલો સહકાર જોવા મળ્યો ન હતો.

1920માં સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામની પૃષ્ઠભૂમિ તૈયાર થઈ

સાયમન કમિશનનો વિરોધ

ભારતનું પોતાનું કમિશન અને 'નહેરુ રિપોર્ટ'

કરાઈ હતી. વર્ષ 1926ના બાલકોર ઘોષણામાં, આધિપત્યને "બ્રિટિશ સામ્રાજ્યની અંદર સ્વાયત સમુદાય તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો હતો, જે દરજ્જામાં સમક્ષ હતા, તેમની આંતરિક અથવા બાહ્ય બાબતોમાં કોઈ પણ રીતે એક બીજા પર આધિન ન હતા, તેમ છતાં 'તાજ' પ્રત્યેની એક સામાન્ય નિષ્ઠા દ્વારા સંયુક્ત અને બ્રિટિશ કોમનવેલ્થ ઓફ નેશન્સના સભ્યો તરીકે મુક્તપણે જોડાયેલી છે. 1926માં કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યૂઝીલેન્ડ જેવા દેશોને પ્રભુત્વનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.

કોંગ્રેસમાં આંતરિક મતભેદ: આધિપત્ય કે પ્રજાસત્તાક?

તેઓએ દલીલ કરી હતી કે આધિપત્યના દરજ્જા હેઠળ ભારત એક નિશ્ચિત સ્તરની સ્વાયત્તાનો આનંદ માણશે, ઉપરાંત બ્રિટિશ સંસદ અને કાઉન્સિલમાં ભારતીય બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો હક રહેશે.

વાઈસરોય ઈરવિન તેમના વચનથી ફરી ગયા

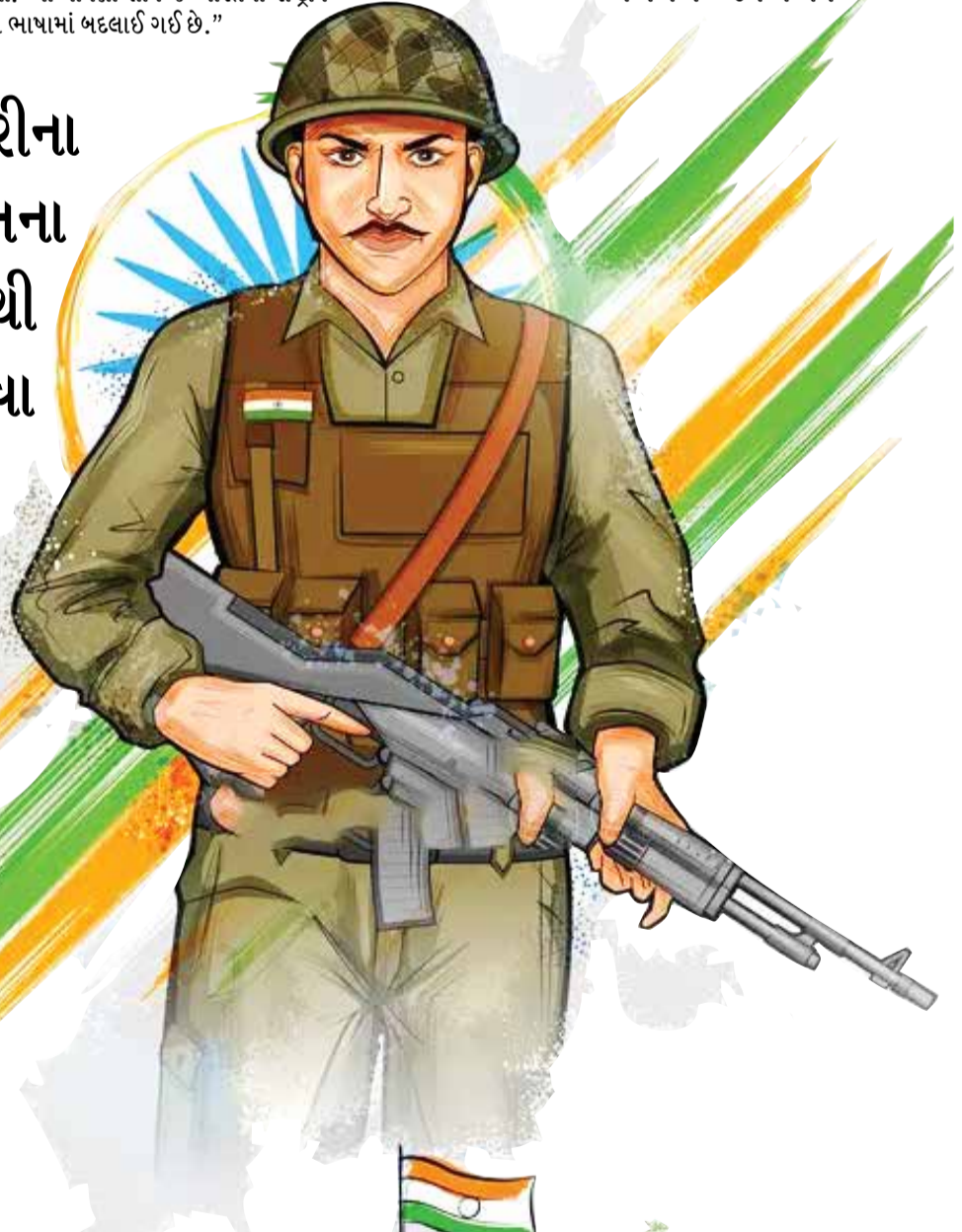
ઈરવિનની આ ઘોષણાને ભારતીયોએ આવકારી પરંતુ બ્રિટનમાં તેમણે ભારે વિરોધનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. બ્રિટિશ વસ્તી હજુ પણ આધિપત્ય તરફ હતી અને ભારતને સામ્રાજ્યના તાજ રત્ન (Crown Jewel) તરીકે જોવામાં આવતું હતું. સૌથી મહત્વપૂર્ણ વાત એ હતી કે, જ્યારે વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા મંદી તરફ ધકેલાઈ રહી હતી ત્યારે, હકીકતમાં ભારત તેની વિશાળ જમીન, સંસાધનો અને વસ્તી સાથે બ્રિટનની માટે સૌથી કિંમત વસાહત હતી. આમ, ઘરઆંગણે થયેલા વિરોધ બાદ વાયસરોય ઈરવિન તેમના વચનથી ફરી ગયા. મહાત્મા ગાંધી, મુસ્લિમ લીગના મોહમ્મદ અલી ઝીણા અને ડેટલાક અન્ય નેતાઓ સાથેની બેઠકમાં, તેમણે કહ્યું કે તેઓ ભારતને ટૂંક સમયમાં આધિપત્યનો દરજ્જો આપવાનું વચન આપી શકશે નહીં. આ એક મહત્વપૂર્ણ ઘટના બની રહી અને કોંગ્રેસ આ મુદ્દે એકજૂટ થઈ.

પૂર્ણ સ્વરાજની ઘોષણા

વર્ષ 1929માં લાહોર ખાતે (હાલ પાકિસ્તાનમાં) ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ અધિવેશન જોવામાં આવ્યું હતું. 19 ડિસેમ્બરના રોજ, આ અધિવેશનમાં ઐતિહાસિક "પૂર્ણ સ્વરાજ"નો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેનો શાબ્દિક અર્થ "સંપૂર્ણ સ્વ-શાસન/સાર્વભૌમત્વ" થાય છે. આ ઠરાવને વાંચવામાં આવ્યો જેમાં લખ્યું હતું કે - "ભારતમાં બ્રિટિશ સરકારે માત્ર ભારતીય લોકોને તેમની સ્વતંત્રતાથી જ વંચિત નથી રાખ્યા, પણ દેશની જનતાનું શોષણ કર્યું છે, અને ભારતને સાંસ્કૃતિક, આધ્યાત્મિક, આર્થિક, રાજકીય રીતે બરબાદ કરી નાખ્યો છે, તેથી ભારતે બ્રિટિશ સાથેનો સંબંધ તોડી નાંખવો જોઈએ અને પૂર્ણ સ્વરાજ અથવા સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ." સ્વતંત્રતાની આ ઘોષણા સત્તાવાર રીતે 26 જાન્યુઆરી, 1930ના રોજ જાહેર કરવામાં આવી હતી. કોંગ્રેસે ભારતીયોને તે દિવસે બહાર આવવા અને "સ્વતંત્રતા"ની ઉજવણી કરવા આહ્વાન કર્યું હતું. કોંગ્રેસ પક્ષના કાર્યકરો દ્વારા દેશભરમાં ભારતીય ત્રિરંગો લહેરાવવામાં આવ્યો હતો અને દેશભક્તિના ગીતો ગાવામાં આવ્યા હતા કારણ કે દેશ સ્વતંત્રતા માટેની તેની વ્યૂહરચના ફરીથી તૈયાર કરી દીધી હતી. આ ઠરાવમાં અહિંસક વિરોધની ગાંધીવાદી પદ્ધતિઓનું સમર્થન પણ મળ્યું હતું, જે પૂર્ણ સ્વરાજ દિવસની ઉજવણી પછી તરત જ શરૂ થશે. ઇતિહાસકાર મીઠી મુખજી લખે છે કે, પૂર્ણ સ્વરાજની ઘોષણા એ ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ માટે નિર્ણાયક ઘડી હતી. આ ઘોષણા સાથે જ ભારતની રાષ્ટ્રીય માધ્યમોમાં આધિપત્યને અંત આપવામાં આવ્યું હતું.

જાન્યુઆરીના રોજ ભારતના

પ્રધાનમંત્રી લાલ કિલ્લાથી ત્રિરંગો ફરકાવે છે. આ દિવસે બધા જ ભારતીય દેશભક્તિના રંગમાં રંગાયેલા નજરે આવે છે

સ્વતંત્રતા બાદ ભારતમાં પ્રજાસત્તાક દિવસની ઉજવણી

વર્ષ 1930 થી લઈને વર્ષ 1947માં ભારતે આખરે આઝાદી મેળવી ત્યાં સુધી, 26 જાન્યુઆરીને "સ્વતંત્રતા દિવસ" અથવા "પૂર્ણ સ્વરાજ દિવસ" તરીકે ઉજવવામાં આવ્યો અને તે દિવસે ભારતીયોએ સાર્વભૌમત્વ પ્રત્યેની પોતાની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવતા હતા. અલબત્ત, બીજા વિશ્વયુદ્ધને સમાપ્ત કરવા માટે જાપાનને સાથે દેશો સમક્ષ આત્મસમર્પણ કર્યાના બરાબર બે વર્ષ બાદ, 15 ઓગસ્ટના રોજ ભારતે બ્રિટિશ રાજમાંથી આઝાદી મેળવી. ઇતિહાસકાર રામચંદ્ર ગુહાએ લખ્યું છે તેમ, "આઝાદી આખરે એવા દિવસે મળી, જે રાષ્ટ્રવાદી લાગણીને બદલે સામ્રાજ્યવાદની શરણાગતિનો પડઘો પાડે છે." આમ, જ્યારે તત્કાલિન નેતાઓએ ભારતના નવા બંધારણને લાગુ કરવા માટે એક દિવસ નક્કી કરવાનો હતો, ત્યારે 26 જાન્યુઆરીને આદર્શ દિવસ માનવામાં આવ્યો હતો. આ તારીખનું પહેલાથી જ રાષ્ટ્રીય મહત્વ હતું એટલું જ નહીં, બંધારણ ઘણી રીતે બે દાયકા પૂર્વેની "પૂર્ણ સ્વરાજ"ની ઘોષણાને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

Punjab Land of
Unlimited Opportunities

ભગવંત સિંહ માન
મુખ્યમંત્રી, પંજાબ
દ્વારા
ભારતની સ્વતંત્રતાના

નિમિત્તે
સૌને શુભેચ્છાઓ

માહિતી અને જનસંપર્ક વિભાગ, પંજાબ

ભગવંત સિંહ માન
મુખ્યમંત્રી, પંજાબ